

Vad är dyslexi?

Dyslexi definieras som en **allvarlig, ofta ihållande störning i avkodningen i skriftspråket, förorsakad av en svaghet i språkets fonologiska system (ljudsystemet).**

auditiv: ofta svag känsla för hur orden låter *visuell:* svårt att se hur orden ska stavas

En dyslektiker kodar av orden dåligt och det leder till många läsfel särskilt om orden är långa. De fonologiska svårigheterna gör det svårt att läsa nonsensord där man inte kan gissa sig fram. Högläsning är svårt.

De flesta dyslektiker har bra resultat på hörförståelse, men har ofta dålig läsförståelse, dålig stavning och dåligt arbetsminne. Läsningen tar lång tid och mycket kraft.

Ofta finns svårigheterna i familjen men allmän begåvning har inte med dyslexi att göra.

Läsvårigheterna kvarstår trots god läsundervisning därför arbetar man ofta med kompensatoriskt stöd för en dyslektiker: olika hjälpmedel som underlättar inläring.

Høien

Elever med diagnosen dyslexi har rätt till **anpassning av undervisning och prov, anpassade Nationella Prov, förlängd tid vid högskoleprovet och muntligt teoriprov för körkort.**

Att anpassa undervisningen för elever med dyslektiska svårigheter

- Elev och lärare måste inse att problemen är reella och att hårt arbete krävs även med hjälpmedel
- Uppmuntra eleven att kräva hjälp, att ta ansvar för sitt problem
- Lyssna på elevens beskrivning på sitt problem, hon/han är den bästa experten
- Hjälプ med att planera och strukturera, sovra till Godkänd-nivå om eleven önskar
- Ge tydliga instruktioner, ett steg i taget, kolla att eleven förstått
- Arbeta via det muntliga om det behövs: bok/band, inlästa läromedel, muntliga förhör
- Lättlästa böcker kan vara ett alternativ
- Använd gärna dator vid skrivande
- Ge MYCKET TID, både för arbete och vid prov
- Eleven kan ha svårt att lyssna och anteckna samtidigt, kopiera eventuellt dina anteckningar och ge eleven i förväg
- Läs- och skrivhjälp vid prov om det är möjligt beroende på vad som ska testas
- Eleven ska inte läsa högt eller skriva på tavlan
- Rätta stavfel försiktigt, se till innehållet, använd stavningsprogram (Stava Rex)
- Erbjud speciallärarstöd för studieteknik och övrigt stöd

Bedömning och betygssättning av elev med specifika svårigheter

Vart går gränsen vid bedömning om en elev ska få ett godkänt betyg?

Hur ska en elev med en specifik diagnos få möjlighet att visa att hon har tillgodogjort sig kunskaper? Eleven har på grund av sitt handikapp inte samma förutsättningar att redovisa och visa sina kunskaper som klasskamraterna.

När en elev har specifika svårigheter på grund av olika diagnoser, ska hon få möjlighet att visa sina kunskaper efter de förutsättningar hon har.

Eleven ska ges möjlighet att redovisa på det sätt som är det bästa för eleven.

Det kan ske muntligt eller genom en kombination av muntligt och skriftligt. Men det ska alltid ske efter elevens förutsättningar. Kanske behöver eleven längre tid i sitt arbete.

En elev med dyslexi behöver kanske olika hjälpmedel för att ha möjlighet att klara skolarbetet. Det kan vara i form av ordbehandlare, talsyntes, taligenkänningsprogram eller ljudböcker/läromedel.

Det är helheten i kunskaperna i ämnet som ska avgöra. Eleven kanske har visat stora kunskaper i någon speciell del av ämnet. Läraren kanske kan se och förstå att eleven har tillägnat sig kunskaper i en kurs utan att eleven har förmåga att visa det just vid ett provtillfälle.

Vid tillfällen då läraren är tveksam vid bedömning och betygssättning, måste det sunda förnuftet råda. Ett eller ett par moment som fattas i ett ämne ska inte vara avgörande för om eleven ska få godkänt eller inte. Läraren måste då se om det beror på elevens specifika handikapp eller att det är bristen på kunskaper som gör det omöjligt för eleven att utföra/redovisa just de momenten.

Enligt samtal med sakkunnig i betygsfrågor på skolverket
Kristina Pettersson, 1 november 2005

Hur ska läraren bedöma en elevs kunskaper i svenska när eleven har grav dyslexi?

Svar: Många av de frågor som Skolverket får handlar om bedömningen av elever med läs- och skrivsvårigheter eller dyslexi. För en sådan elev tar det lång tid att läsa en text och att uttrycka sig skriftligt.

Men läs- och skrivsvårigheter kan också få följdverkningar för elevens studier i allmänhet. Inte minst ligger läsning till grund för en stor del av lärandet. Mål eller kriterier som ställer krav på förmågan att läsa och skriva kan då vara exempel på sådant som läraren kan bortse från vid betygssättningen. Undantagsbestämmelserna är dock inte till för att rent allmänt göra det möjligt för läraren att bortse från mål som ska uppnås och kriterier som gäller för ett högre betyg. Det är skolans skyldighet att hitta och använda andra vägar att främja elevens lärande än genom läsning och skrivning och att utnyttja möjligheterna att använda hjälpmedel som t.ex. ordbehandlare, talsyntes, taligenkänningsprogram eller digital talbok. Dessa hjälpmedel måste också kunna användas i situationer där elevens kunskaper bedöms.

Ur skolverkets skrift Bedömning och betygssättning s. 53 p 31

Betygssättning -gymnasieförordningen

För betygen Väl godkänd och Mycket väl godkänd gäller att särskilt väl utvecklad förmåga avseende något eller några kriterier kan väga upp brister avseende ett eller ett par andra kriterier. De krav som gäller för Godkänd skall dock alltid vara uppfyllda om inte sådana särskilda skäl som anges 4 § föreligger.

För samtliga betygssteg gäller att om särskilda skäl föreligger kan läraren bortse från enstaka kriterier. Med särskilda skäl avses här funktionshinder eller andra personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för eleven att uppfylla kraven för ett visst kriterium. De kriterier som rör säkerhet och de som hänvisar till andra myndigheters föreskrifter skall dock alltid uppfyllas”.

(SKOLFS 2000:134 2-4 §§) ur gymnasieförordningen kap 6 4§

Det är denna passus som benämns ”pysparagrafen”, och den kan m.a.o. ge lärare möjlighet att bedöma en funktionshindrad elev, utifrån det eleven faktiskt kan. Man kan bortse från delar i en kurs som eleven på grund av sitt handikapp inte kan klara av. Om man som elev eller förälder menar att hänsyn bör tas till pysparagrafen, prata med aktuell lärare eller kontakta specialpedagog.

Anpassning av det Nationella Provet i svenska, engelska och matematik

Nationellt Prov Svenska B

”De elever som behöver extra stöd, t.ex. i form av utsträckt tid eller speciella hjälpmedel, ska få det i samma utsträckning som vid andra prov.”

Nationellt prov matematik A

”Proven kan på olika sätt anpassas för elever i behov av särskilt stöd. Det kan t.ex. innebära att elever med läs- och skrivsvårigheter får ytterligare tid på sig att genomföra provet eller att de erbjuds provet inläst på band. Det kan också innebära att elever med utländsk bakgrund, som har svårigheter med att läsa svenska, kan få hjälp med att översätta vissa ord och använda lexikon.”

Nationellt prov engelska A

”Skolan ansvarar för den anpassning som kan göras för elever med stora läs- och skrivsvårigheter och som kan innebära t.ex. utökad provtid, förstora text eller kopiering av provet på färgat papper. I provdelar där receptiv förmåga bedöms kan elever som har stora läs- och skrivsvårigheter ges möjlighet att läsa upp sina svar för läraren. De kan också på engelska, enskilt med läraren, muntligt besvara de frågor som ställs. Undantagna är dock eventuella uppgifter där språklig korrekthet krävs och där ett muntligt svar inte skulle ge tillräckligt underlag för bedömning. Elever med hörselnedsättning kan erbjudas att använda s.k. freestyle i de uppgifter som prövar förmågan att lyssna och förstå. Vad gäller den fria skriftliga produktionen kan elever som har stora läs- och skrivsvårigheter ges tillfälle att läsa upp det skrivna för läraren, som därmed får en mer allsidig bild av elevens förmåga att uttrycka sig kring det valda temat. Bedömningen av denna del i provet (Focus: Writing) måste dock avse den skrivna texten i relation till mål och kriterier. För synskadade elever kan Nationella Provet beställas från Liber distribution som punktskrift eller textview.”

Anpassning av kursprovet för vissa elever.

På Skolverkets hemsida ([Nationellt provsystem > Frågor och svar](#)) ges generella riktlinjer för anpassning av nationella prov:

Proven kan anpassas om det finns särskilda skäl. Med särskilda skäl avses personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven skall kunna nå ett visst mål. Vid anpassning bör dels eleven få den hjälp han eller hon får vid liknande provsituationer, dels bör proven eller provdelarna anpassas på ett sådant sätt att de mål som avses bli prövade fortfarande prövas. Om proven anpassas, måste detta beaktas vid bedömningen av elevens prestation. Om till exempel uppgifter som är utformade för att pröva kursplanernas mål för läsförståelse läses upp för eleven, prövas inte längre elevens kunskap mot det uppställda målet. Används ändå lyssningsstöd måste läraren avgöra hur detta påverkar bedömningen. Hur anpassningen kan göras inom ramen för provets utformning är också avhängigt vilket ämne det gäller. I det avseendet hänvisas till information i respektive prov.